

27.11.2025

Valtioneuvoston päätös Päijät-Hämeen hyvinvointialueen hakemukseen lisärahoituksesta vuodelle 2025

Asia

Päijät-Hämeen hyvinvointialue on 27.8.2025 hakenut hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021), jäljempänä *rahoituslaki*, 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta riittävien peruspalveluiden turvaamiseen 101,5 miljoonaa euroa vuodelle 2025.

Valtiovarainministeriö on 19.9.2025 asettanut valmisteluryhmän käsittelemään Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lisärahoitushakemusta. Valmisteluryhmän tehtävä on rahoituslain 11 ja 26 §:n mukaisesti arvioida Päijät-Hämeen hyvinvointialueen hakeman lisärahoituksen myöntämisen edellytyksiä sekä mahdollisesti tarvittavan lisärahoituksen määrää ja hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Valmisteluryhmän toimikausi oli 24.9.2025–19.11.2025 ja sen muistio valmistui 12.11.2025.

Valmisteluryhmässä ministeriöt olivat yksimielisiä siitä, ettei alueella ole oikeutta lisärahoitukseen vuonna 2025. Päijät-Hämeen hyvinvointialue perusteli lisärahoituksen tarvetta sillä, että alueen asukkaiden perustuslain mukaisten palvelujen turvaaminen on edellyttänyt alijäämän tekemistä ja alueen tulee kattaa hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 115 §:n mukaan vuodesta 2022 alkaen kertynyt alijäämä vuoden 2025 loppuun mennessä.

Rahoituslain 26 §:n mukaan valtioneuvosto päättää lisärahoituksesta valtiovarainministeriön esityksestä, joka pohjautuu edellä mainittuun ministeriöiden ja hyvinvointialueen yhteiseen valmisteluun. Päätösesitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäministeriön kanssa.

Päätös

Valtioneuvosto on tänään yleisistunnossaan päättänyt hylätä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen hakemuksen lisärahoituksesta vuodelle 2025 rahoituslain 11 §:n perusteella, koska ei ole osoitettu, että rahoituksen taso vuonna 2025 vaarantaisi mainitussa pykälässä tarkoitettulla tavalla perustuslain 19 §:n

3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen alueella ottaen huomioon myös hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät.

Perustelut

1. Sovellettava lainsäädäntö

Rahoituslain 11 §:n mukaan, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueella on oikeus saada rahoituslain 2–4 luvussa säädetyn lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen mainittujen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi (*lisärahoitus*) ottaen huomioon hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät. Lisärahoitusta koskevaan päätökseen voidaan ottaa palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia ehtoja. Lisärahoitus myönnetään valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta.

Rahoituslain 26 §:ssä säädetään lisärahoituksen myöntämisestä. Valtiovarainministeriö asettaa lisärahoitusta koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lisärahoituksen edellytyksiä, tarvittavan lisärahoituksen määrää sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

Rahoituslain 11 §:n perustelujen (HE 241/2020 vp, s. 945) mukaan lisärahoituksen tarvetta koskevan kokonaisarvion tekemisessä hyödynnetään hyvinvointialueiden ohjausprosessissa saatua tietoa sekä muuta ajantasaista tietoa hyvinvointialueen taloudesta ja toiminnasta. Arviointiperusteina ovat muun muassa palveluiden saatavuuden toteutunut kehitys, arviot saatavuuden ongelmista ja hyvinvointialueiden mahdollisuuksista toteuttaa taloutensa ja toimintansa muutoksia sekä hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne.

Lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa tarvittavaa tietoa saadaan rahoituslain 11 §:n perustelujen (HE 241/2020 vp, s. 945) mukaan eri lähteistä. Arvioinnissa käytettäviä hyvinvointialueen lakisääteisten tehtävien järjestämistä ja taloutta koskevia tietoja saadaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021), pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) ja hyvinvointialueesta annetun lain perusteella ohjaus- ja neuvotteluprosesseissa sekä hyvinvointialueesta annetun lain perusteella hyvinvointialueiden

toimittamista taloustiedoista (tilinpäätös-, osavuosikatsaus- ja kustannustiedot). Myös muuta hyvinvointialueiden talouden ja palvelujärjestelmän tilaa kuvaavaa, objektiivisesti arvioiden perusteltavissa olevaa tietoa, voidaan hyödyntää arvioinnissa.

Perustuslakivaliokunta (PeVL 17/2021 vp, s. 24, PeVL 15/2018 vp, s. 24) on pitänyt hyvinvointialueen oikeutta lisärahoitukseen merkityksellisenä suhteessa hyvinvointialueiden rahoitusperiaatteen toteutumiseen sekä valtion viimekätiseen velvollisuuteen turvata perusoikeuksien toteutuminen. Perustuslain mukaiseen perusoikeuksien toteuttamisvelvoitteeseen kuuluu valtion vastuu huolehtia siitä, että perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitetuilla alueilla on käytännön edellytykset suoritua tehtävistään (PeVL 26/2017 vp, s. 22, ks. myös PeVL 10/2015 vp ja PeVL 37/2009 vp). Budjettirajoitteella ei voida rajoittaa lakisääteisten palvelujen saatavuutta (PeVL 26/2017 vp, s. 22–22, ks. myös PeVL 20/2004 vp, PeVL 63/2014 vp, PeVL 19/2016 vp). Sosiaali- ja terveyspalveluissa rahoitusperiaatteen merkitystä korostaa perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukainen turvaamisvelvollisuus. Ratkaisevassa asemassa hyvinvointialueille osoitettujen tehtävien asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa on nimenomaan valtion rahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdentaminen (PeVL 15/2018 vp, s. 21). Hyvinvointialueen rahoituksen riittävyyden ja perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten oikeuksien turvaamisen kannalta merkityksellistä on, että lisärahoituksen saamiseen on edellytysten täytyessä oikeus, eikä myöntäminen riipu tältä osin valtioneuvoston harkinnasta (PeVL 17/2021 vp, s. 24).

Rahoituslain 11 §:n perusteluissa (HE 241/2020 vp, s. 944–945) todetaan, että perustuslain mukainen rahoitusperiaate tässä yhteydessä viittaa erityisesti siihen, että voimavarojen on annettava mahdollisuudet saada lain mukaisesti perustellun tarpeen mukaisesti riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen palvelut. Voimavarojen riittävyyttä tulee tällöin arvioida viime kädessä yksilöiden tarpeen, eikä keskimääräisen väestön perusteella.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin päätöksessä 23.4.2025 hyvinvointialueiden talousnormiston ja järjestämisvastuuta määrittävän lainsäädännön välisestä ristiriidasta (OKV/3069/10/2024) todetaan (s. 25 ja 28) lainsäädännön perusteella olevan selvää, että lisärahoitus on selkeästi tarkoitettu ensisijaiseksi menettelyksi tilanteessa, jossa rahoituksen taso vaarantaa palveluiden järjestämisen perusoikeuksien toteuttamisen turvaavalla tavalla ja lisärahoituksen hakeminen on alueen ensisijainen keino rahoituksen riittävyyden vaarantaessa perustuslaissa ja laissa edellytetyt palvelut. Oikeuskansleri toteaa päätöksessä (s. 25–26), että yleisellä tasolla valtion velvollisuus on huolehtia siitä, että hyvinvointialueille annettava rahoitus on riittävää, ja hyvinvointialueiden velvollisuus on huolehtia siitä, että palveluja ei jätetä järjestämättä. Ei voida kuitenkaan välttyä siltä, että hyvinvointialueiden voi olla välttämätöntä priorisoida ja karsia joidenkin palvelujen osalta joitakin toimintoja siltä osin kuin lainsäädäntö

jättää palveluiden järjestäjälle harkintavaltaa. Epäselvässä tilanteessa hyvinvointialueen on lisärahoitusta hakiessaan selvittäessään hakemuksensa perusteita pyrittävä osoittamaan, mitä sellaisia keinoja alueella käytännössä olisi käytettävissään taloutensa tasapainottamiseksi ja alijäämänsä kattamiseksi, jotka eivät vaaranna perusoikeuksia. Toisaalta valtioneuvoston päättäessä asiasta on asiaa valmistelevalle ministeriöllä selvittämisvelvollisuus ja päätöksen osalta perusteluvelvollisuus.

Lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa voidaan päätyä myös siihen, että alueen rahoituksen todetaan olevan riittävä. Rahoituslain 11 §:n perustelujen (s. 946) mukaan, jos olisi arvioitavissa, että esille tuodut ongelmat eivät johdu siitä, että hyvinvointialueen rahoituksen taso lähtökohtaisesti olisi liian alhainen, vaan hyvinvointialue pystyisi omilla päätöksillään turvaamaan palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueita tulisi ohjata toteuttamaan valtion ja hyvinvointialueiden ohjaus- ja neuvotteluprosessissa todettuja hyvinvointialueilla toteutettavissa olevia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä toimenpiteitä ja muita mahdollisia toimenpiteitä.

Lisärahoitus on osa yksittäiselle hyvinvointialueelle kyseiselle varainhoitovuodelle maksettavaa yleiskatteellista rahoitusta ja lisärahoitus turvaa varainhoitovuoden rahoituksen tason siinä tilanteessa, jossa rahoitus ei muutoin olisi riittävä perusoikeuksien turvaamiseen kytkettyjen palvelujen järjestämiseen. Lisärahoituksen myöntäminen liittyy siten nimenomaan kyseessä olevan varainhoitovuoden rahoituksen tason riittävyyden arviointiin. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös alueen mahdollisuuksiin tehdä omia toimenpiteitä rahoituksen riittävyyden turvaamiseksi. Jos rahoituksen tason todetaan uhkaavan vaarantaa perusoikeuksiin liittyvien palvelujen järjestämisen alueella, liitetään alueelle myönnettävään lisärahoitukseen ehtoja, joilla palveluiden järjestäminen ja niihin tarvittava rahoitus jatkossa voidaan turvata.

Koska rahoituslaissa säädettyjen lisärahoituksen myöntämisperusteiden mukaan lisärahoitus on tarkoitettu kuluvan vuoden palvelujen rahoituksen turvaamiseen, sitä ei myönnetä alijäämän kattamiseen. Jos hyvinvointialue ei saa katettua alijäämää hyvinvointialueesta annetun laissa säädettyssä määräajassa, valtiovarainministeriö voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä käynnistää arviointimenettelyn. Arviointimenettelyssä laaditaan yhdessä ministeriöiden ja hyvinvointialueen edustajien kanssa sopeuttamisohjelma alueen talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Alueen on päätettävä sopeuttamistoimista ohjelman mukaisesti. Sopeuttamisohjelma voi ulottua alijäämän kattamiskautta pidemmälle ajalle.

2. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lisärahoituksen edellytysten arviointi valmisteluryhmässä

Päijät-Hämeen hyvinvointialue on hakenut lisärahoitusta 101,5 miljoonaa euroa vuodelle 2025. Hyvinvointialue perusteli hakemuksessaan lisärahoituksen tarvetta sillä, että alueen rahoitus vuosina 2023–2025 ei ole ollut lakisääteisten palvelujen järjestämiseen riittävää, koska tarveperusteiseen laskennalliseen rahoitukseen on kohdistunut siirtymätasausvähennystä näille vuosille yhteensä noin 144 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueen tulee hyvinvointialueesta annetun lain edellytysten mukaisesti kattaa vuodesta 2022 alkaen kertynyt alijäämä vuoden 2025 loppuun mennessä. Vuoden 2025 lopussa kumulatiivinen alijäämä on kesäkuun tilinpäätösennusteen mukaan noin 100 miljoonaa euroa. Alue korostaa, että mikäli hyvinvointialue olisi käynnistänyt näin mittavat talouden tasapainottamistoimenpiteet, se olisi rikkonut palveluja koskevaa lainsäädäntöä, ei olisi suoriutunut palveluiden järjestämistehtävästään, eikä olisi voinut taata asukkailleen perustuslain mukaisia riittäviä palveluita. Hyvinvointialueella on päätetty ensisijaisesti huolehtia palvelujen järjestämistä koskevista velvoitteista, mikä on tarkoittanut sitä, että suunnitelmakauden taloussuunnitelma ei ole tasapainossa, eivätkä kertyneet alijäämät tule katetuiksi lainsäädännössä edellytetyssä määräajassa.

Lisärahoitushakemuksen mukaan vuoden 2025 talousarvio on laadittu 1,5 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Kesäkuun tilinpäätösennuste on kuitenkin 11,5 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tämä johtuu muun ohella toimintaympäristöstä tulleista kustannuspaineista, kertyneestä hoito- ja palveluvelasta sekä erityisesti lastensuojelun ja sosiaalipalveluiden runsaasta käytöstä. Myös henkilöstökulut ovat nousseet johtuen osin alueen omista toimenpiteistä ja lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastuksen toimialojen palkankorotuksista sekä alueella toteutetusta henkilöstön palkkojen harmonisoinnista.

Valmisteluryhmä arvioi Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lisärahoituksen edellytyksiä vuonna 2025. Arviointiperusteina olivat rahoituslain esitöiden mukaisesti muun muassa palveluiden saatavuuden toteutunut kehitys, arviot saatavuuden ongelmista ja alueen mahdollisuuksista toteuttaa taloutensa ja toimintansa muutoksia sekä hyvinvointialueen taloudellinen tilanne. Valmisteluryhmä tarkasteli alueen palvelujen järjestämistä toiminta- ja taloustietojen perusteella hyödyntäen sosiaali- ja terveydenhuollon osalta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Valtiokonttorin tietopohjaa, THL:n tekemää arviointia, valvontaviranomaisten selvityksiä ja päätöksiä sekä alueen toimittamaa selvitystä. Pelastustoimen osalta hyödynnettiin Valtiokonttorin sekä pelastustoimen toimenpiderekisterin (PRONTO) tietoja, Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja sisäministeriön tekemiä vuosittaisia selvityksiä pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta, Etelä-Suomen aluehallintoviraston asiantuntija-arvioita, sisäministeriön ja aluehallintoviraston vuoden 2025 aikana

tehdyn tietopyynnön vastauksia sekä alueen lisärahoitusprosessin aikana toimittamia materiaaleja.

2.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen

Valmisteluryhmän arvion mukaan Päijät-Hämeen hyvinvointialueella **terveys- ja sairaanhoidon palvelut** toteutuvat lainsäädännön mukaisina lukuun ottamatta pääsyä kiireettömään erikoissairaanhoidon.

Perusterveydenhuollon avosairaanhoido ja suun terveydenhuolto toteutuvat yli 23-vuotiaiden osalta lain edellyttämiä määräaikoja paremmin ja alle 23-vuotiailla lainmukaisesti ja kansallisesti verrattuna hyvin. Alue on asettanut hoitopääsyn tavoiteajat lakisääteistä tasoa tiukemmiksi. Hoidon jatkuvuus on kuitenkin alueella heikompaa kuin maassa keskimäärin.

Kiireettömän erikoissairaanhoidon lainmukaisessa toteuttamisessa alueella on ollut haasteita. Hoidon tarpeen arvioinnin yli kolmen kuukauden enimmäismääräajan ylitti 26 prosenttia potilaista heinäkuussa 2025 ja 16 prosenttia potilaista ylitti hoidon osalta kuuden kuukauden enimmäismääräajan. Valvira on syksyllä 2025 määrännyt Päijät-Hämeen hyvinvointialueen saattamaan kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn lainmukaiseksi 30.4.2026 mennessä. Kiireettömän erikoissairaanhoidon tilanne on parantunut syksyn aikana. Alueen mukaan sairaalan leikkaustoimintaa on saatu tehostettua ja tuottavuus on kasvanut. Vuonna 2025 tehdään 17 prosenttia enemmän leikkauksia kuin vuotta aiemmin varsin kustannustehokkaasti ja alueen mukaan leikkausjonot saadaan purettua alkuvuoteen 2026 mennessä lainmukaisiksi. Kiireettömän erikoissairaanhoidon hoitojonojen purkua tänä vuonna koskevien toimenpiteiden rahoitus 5,86 miljoonaa euroa sisältyy Valtiokonttorille elokuussa raportoituun tilinpäätösennusteeseen.

Alueen terveystalouden kustannukset ja kustannusten vuosittainen kasvu ylittävät koko maan keskiarvion. Valmisteluryhmän arvion mukaan perusterveydenhuollon vaikuttavuuden kehittämisellä muun muassa jatkuvuutta parantamalla ja erityisosaamisen monimuotoisella tuomisella perustason tueksi alueella olisi todennäköisesti ehkäistävissä raskaimpien terveystalouden käyttöä. Tämä on mahdollista alueen mukaan myös, vaikka merkittävä osa perustason palveluista toteutetaan yhteisyrityksen kautta. Vaikka alueen mukaan erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon vuodeosastoilla ei ole potilaita muutoin kuin lääketieteellisillä perusteilla, on edelleen mahdollista kehittää tiivistä integraatiota erityisesti ikääntyvien sosiaalipalveluiden kanssa ja varmistaa näiden palveluiden riittävä saatavuus, jotta palveluketjut ja hoidonpohjastus toteutuvat hyvin ja kustannusvaikuttavasti. Näillä toimenpiteillä vapautuu resurssia käytettäväksi muun muassa kiireettömän erikoissairaanhoidon toteuttamiseen. Lisärahoitushakemuksen käsittelyn yhteydessä ei ole tullut esiin, että alueen terveystalouden palveluverkossa olisi epätarkoituksenmukaisuutta.

Sosiaalihuoltolain mukaiset **ikäntyneiden palvelut** toteutuvat alueella lainsäädännön velvoitteiden mukaisesti. Palvelutarpeen arviointi toteutuu lakisääteisiä enimmäisaikoja nopeammin ja palvelun saatavuus vireillepanosta palveluun pääsyyn ympärivuorokautisessa palveluasumisessa huomattavasti lakisääteisiä enimmäisaikoja nopeammin. Kotona asuvien iäkkäiden osuus on suurempi kuin muilla hyvinvointialueilla. Palvelurakenne on hiottu hyvin tiukaksi ja valtakunnallisesti verrattuna rakenne on pitkälle kehitetty ja tietoperusteisesti johdettu. Yli 75-vuotiaaseen väestöön suhteutettuna ikääntyneiden palvelujen nettokäyttökustannukset olivat vuonna 2024 maan pienimmät ja alittivat koko maan keskimääräisen tason noin viidenneksellä. Yli 75-vuotiaita asiakkaita on alueella maan keskitasoa vähemmän ympärivuorokautisessa palveluasumisessa. Sen sijaan erikoissairaanhoidossa 75 vuotta täyttäneitä potilaita on maan keskitasoa enemmän ja myös perusterveydenhuollon vuodeosastojen käyttö on keskimääräistä korkeampaa. Alueen mukaan iäkkäiden henkilöiden runsas erikoissairaanhoidon käyttö ei johdu puutteista iäkkäiden palveluissa tai palveluun pääsyn haasteista.

Vammaisten henkilöiden palvelut toteutuvat alueella käytettävissä olevan tiedon perusteella kokonaisuutena katsoen lainsäädännön mukaisesti.

Työikäisten sosiaalipalvelujen tarve on alueella kasvanut, mikä näkyy muun muassa huoli-ilmoitusten kasvuna. Alueen arvion mukaan palvelutarpeisiin ei ole kyetty vastaamaan täysimääräisesti tuen tarpeiden kasvusta johtuen. Valmisteluryhmä ei kuitenkaan havainnut puutteita lakisääteisten palvelujen toteutumisessa.

Alueen **perhe- ja sosiaalipalveluissa** ei ole tällä hetkellä havaittavissa puutteita lakisääteisten palveluiden toteutumisessa. Palvelut eivät kaikilta osin ole aiempina vuosina toteutuneet lain edellyttämällä tasolla, mutta tilanne on jo korjaantunut peruspalveluihin kohdistuneen kehittämistyön myötä. Alueella resurssointi esimerkiksi sosiaalityöhön vuosina 2023 ja 2024 on ollut niin pieni, että palvelutarpeen arviointi ja asiakasmäärä sosiaalityöntekijää kohden eivät ole täyttäneet lainsäädännön vaatimuksia. Aluehallintovirasto on antanut tästä aiemmin alueelle huomautuksia. Tänä vuonna tilanne on korjaantunut etenkin lastensuojelussa, virat on saatu täyteen ja toiminnalliset uudistukset vauhtiin. Lasten palveluissa palvelurakenne on kuitenkin edelleen raskas, ja palvelutarvetta ja syrjäytymisriskiä alueella on paljon. Muun muassa lastensuojelu on edelleen painottunut raskaampiin palveluihin. Alueen on jatkossakin syytä kiinnittää huomiota varhaisempien palvelujen riittävään saatavuuteen.

2.2. Pelastustoimen järjestäminen

Valmisteluryhmän arvion mukaan Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palvelut ovat vuonna 2025 toteutuneet pääosin lakisääteisesti. Aluehallintovirasto on kuitenkin kiinnittänyt huomiota Päijät-Hämeen

hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasossa oleviin pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 18 §:n mukaisesti pitkäaikaisiin epäkohtiin ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa joillain alueilla. Näiden alueiden osalta pelastustoiminnan palveluiden voidaan katsoa vaarantuneen. Alueella on käynnistetty kehittämistoimenpiteitä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Valmisteluryhmän arvion mukaan pelastustoimen henkilöstö vuonna 2025 on edellä mainituilta osin riittämätön. Pelastustoimesta alueelta puuttuu tältä vuodelta yhteensä kymmenen henkilötyövuotta, joiden yhteenlaskettu kustannus on noin 500 000 euroa. Tämä ei sisälly alueen tilinpäätösennusteeseen.

2.3. Hyvinvointialueen taloudellinen tilanne vuonna 2025

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen talous on ollut vuosina 2023–2024 selvästi alijäämäinen. Vuoden 2024 tilinpäätöksessä kertynyttä alijäämää oli noin 88,5 miljoonaa euroa. Asukaslukuun suhteutettuna taseeseen kertyneen alijäämän määrä (433 euroa/asukas) on hieman alle koko maan keskiarvon (438 euroa/asukas). Vuoden 2025 talousarvio on laadittu 1,5 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi, mutta tilinpäätösennusteen mukaan ylijäämä on kääntynyt noin 11,5 miljoonan euron alijäämäksi. Vuodesta 2022 kertynyt kumulatiivinen alijäämä nousisi näin ollen noin 100 miljoonaan euroon. Alueen vuoden 2025 talousarvio on laadittu siten, ettei alue pyri kattamaan taseeseen kertynyttä alijäämää hyvinvointialueesta annetun lain mukaisessa määräajassa vuoden 2025 loppuun mennessä.

Tilinpäätösennusteen perusteella Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimintakulut kasvaisivat vuonna 2025 noin 3,5 prosentilla yhteensä noin 1,098 miljardiin euroon. Toimintakulujen kasvu olisi näin ollen hieman koko maan kasvua (3,0 prosenttia) nopeampaa ja myös nopeampaa kuin alueella vuonna 2024 (3,1 prosenttia). Tilinpäätösennusteen perusteella toimintakulujen kasvu olisi ylittämässä vuoden 2025 talousarvion noin 18 miljoonalla eurolla, mitä selittää erityisesti palvelujen ostojen ja henkilöstömenojen ennakoitua suurempi kasvu. Alueen toimintatuotot kasvaisivat tilinpäätösennusteen perusteella vuonna 2025 noin 3,6 prosenttia yhteensä noin 151 miljoonaan euroon. Toimintatuottojen kasvua selittää pääosin vuonna 2025 voimaan tulleet asiakasmaksujen korotukset. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimintakate olisi tilinpäätösennusteen perusteella näin ollen noin -947 miljoonaa euroa. Valtion rahoitus alueelle on vuonna 2025 noin 955 miljoonaa euroa. Valtion rahoitus alueelle kasvoi edellisvuodesta muun muassa rahoituksen jälkikäteistarkistuksesta johtuen noin 62 miljoonalla eurolla eli 6,9 prosenttia. Kasvaneen tulorahoituksen myötä alueen vuosikate kääntyisikin tilinpäätösennusteen perusteella edellisvuosista poiketen positiiviseksi ja olisi noin 9,5 miljoonaa euroa. Poistot ja arvonalentumiset (noin 21 miljoonaa euroa)

huomioiden tilikauden tulos olisi kuitenkin noin 11,5 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Hyvinvointialueella on laadittu vuosille 2024–2026 kohdistuva talouden tasapainottamissuunnitelma, jonka tavoitteena oli saavuttaa talouden tasapaino vuoden 2025 aikana. Tämän jälkeen alueelle ei syntyisi suunnitelman mukaan enää uutta alijäämää. Keskeisiä keinoja tasapainoon pääsemiseksi ovat toimitiloihin sekä vuokratyöhön ja epätarkoituksenmukaisiin ulkoistuksiin liittyvät toimet. Vuoden 2025 talousarvio sisälsi tasapainottamistoimenpiteitä yhteensä 20,5 miljoonalla eurolla, josta alueen uusimman arvion mukaan olisi toteutumassa noin 15,3 miljoonaa euroa.

Alueen maksuvalmius on säilynyt koko ajan hyvänä. Alue ei ole nostanut lyhytaikaista lainaa vuosina 2023–2025.

2.4. Kokonaisarvio vuoden 2025 lisärahoitustarpeesta

Valmisteluryhmän arvion mukaan Päijät-Hämeen hyvinvointialueella sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut toteutuvat kuluvana vuonna pääosin lakisääteisellä tasolla. Joiltakin osin palvelujen lainsäädännön mukaisessa toteutumisessa on kuitenkin havaittavissa puutteita, joihin myös valvontaviranomaiset ovat kiinnittäneet huomiota. Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan perustuslain mukaiset palvelut on turvattu alueella syntyneen alijäämän turvin. Myönnetty valtion rahoitus sellaisenaan ei ole alueen näkemyksen mukaan mahdollistanut palveluiden turvaamista.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue hakee lisärahoitusta peruspalveluiden turvaamiseen ja alijäämien kattamiseen vuodelle 2025 yhteensä 101,5 miljoonaa euroa. Alue teki alijäämäisen tuloksen jo vuonna 2022, joten alijäämä tulee saada hyvinvointialueesta annetun lain 115 §:n mukaisesti katetuksi vuoden 2025 loppuun mennessä. Tilinpäätösennusteen perusteella alueen kumulatiivinen alijäämä nousee vuoden 2025 lopussa yhteensä 100 miljoonaan euroon.

Valmisteluryhmän arvion mukaan Päijät-Hämeen alueella on tehty toiminnan uudistamista sekä talouden tasapainottamista tukevia toimenpiteitä jo hyvinvointialuetta edeltäneen hyvinvointikuntayhtymän järjestämisvastuun ajoista alkaen. Tällä on ollut vaikutusta kunnilta siirtyneiden kustannusten tasoon ja sitä kautta hyvinvointialueen rahoitukseen. Alueen rahoitukseen sisältyy siirtymätasausvähennys, joka porrastuu vuosittain pienemmäksi lisäten alueen rahoitusta. Hyvinvointialueen perustamisen jälkeen kuntayhtymältä periytyneitä päätöksentekorakennetta on uudistettu ja alueen näkemyksen mukaan päätöksenteko toimii hyvin. Alueella on pystytty tekemään raskaitakin päätöksiä, kuten saneeraustoimia, henkilöstön vähentämistä ja palveluverkon tiivistämistä. Vuosittaisissa hyvinvointialueneuvotteluissa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen osalta on kiinnitetty huomiota erityisesti alueen pelastustoimen

toimintaedellytyksiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämiseen ja keventämiseen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yleiskatteinen valtionrahoitus vuonna 2025 on 955 miljoonaa euroa ja toimintatuotot 151 miljoonaa euroa. Valtiokonttorille raportoidun tilinpäätösennusteen perusteella alueen toimintakulut ovat vuonna 2025 yhteensä 1 098 miljoonaa euroa. Rahoitustulot ja -menot (netto) ovat yhteensä 1,6 miljoonaa euroa. Valtion rahoitus yhdessä toimintatuottojen kanssa ylittää siten ennustetut toiminta- ja rahoituskulut 9,5 miljoonalla eurolla. Alueen rahoituksen taso kuluvana vuonna riittäisi näin ollen lakisääteisten palvelujen kustannusten kattamiseen, ottaen huomioon myös valmisteluryhmässä palveluiden toteutumisessa todettujen puutteiden korjaamisen kustannukset. Näistä kiireettömän erikoissairaanhoidon hoitajien purkua kuluva vuoden aikana koskevat toimenpiteet (kustannuksiltaan 5,86 miljoonaa euroa) sisältyvät jo kesäkuun tilinpäätösennusteeseen. Sen sijaan alueen pelastustoimen henkilöstöstä valmisteluryhmän arvion mukaan kuluva puuttuvan kymmenen henkilötyövuoden kustannuksia (noin 0,5 miljoonaa euroa) ei sisälly tilinpäätösennusteeseen.

Alueen maksuvalmius on pysynyt hyvänä koko hyvinvointialueen toiminnan ajan. Alue ei ole nostanut lainkaan lyhytaikaista lainaa.

Hyvinvointialueella on rahoituslain 11 §:n mukaan oikeus lisärahoitukseen, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perusoikeuksiin kytkeytyvien palvelujen järjestämisen alueella. Ottaen huomioon alueen vuoden 2025 rahoituksen tason ja palvelujen tilinpäätösennusteen mukaiset järjestämisen kustannukset, ministeriöiden arvion mukaan alueen rahoituksen taso kuluvana vuonna riittäisi lakisääteisten palvelujen järjestämisen kustannusten kattamiseen siten, että myös edellä mainitut palvelujen toteutumisessa havaitut, valvontaviranomaisten osoittamat puutteet saataisiin käytettävissä olevalla rahoituksella korjattua, siltä osin kuin niissä kyse on rahoituksen tasoon liittyvistä ongelmista. Tällöin voidaan arvioida, ettei kyse ole rahoituslaissa tarkoitetulla tavalla siitä, että vuotuinen rahoituksen taso vaarantaisi perusoikeuskytkentäisten palvelujen järjestämisen.

Oikeuskansleri on todennut palvelujen järjestämistä ja alijäämän kattamista koskevan lainsäädännön välistä suhdetta koskevassa ratkaisussaan (OKV 3069/10/2024), että perustuslakiin ja lakiin perustuvia palveluita ei voida jättää lainvastaisella tavalla hoitamatta hyvinvointialueella alijäämän kattamisveloitteen toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaa myös sitä, että alueen tulee laatia vuosittain talousarvio siten, että lakisääteisten tehtävien järjestämiseen varataan tarvittavat varat. Hyvinvointialueen tulee tehdä talouden tasapainon saavuttamiseksi sopeutustoimia sen verran kuin on mahdollista ilman, että perustuslaissa jokaiselle turvatut riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut tai pelastustoimen palvelut vaarantuvat lainvastaisella tavalla.

Koska rahoituslaissa säädettyjen myöntämisperusteiden mukaan lisärahoitus on tarkoitettu kuluvaan vuoden palvelujen rahoituksen turvaamiseen, lisärahoitusta ei myönnetä alijäämän kattamiseen. Jos hyvinvointialue ei saa katettua alijäämää hyvinvointialueesta annetun laissa säädettyssä määräajassa, valtiovarainministeriö voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä käynnistää arviointimenettelyn. Arviointimenettelyssä laadittava sopeuttamisohjelma voi ulottua alijäämän kattamiskautta pidemmälle ajalle.

3. Valtioneuvoston arviointi lisärahoituksen edellytyksistä

Valtioneuvosto toteaa, että saatavissa olevien tietojen perusteella asukkaiden perusoikeudet tai lakisääteiset palvelut eivät ole Päijät-Hämeen hyvinvointialueella vaarantuneet riittämättömästä rahoituksen tasosta johtuen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut toteutuvat alueella pääosin lainsäädännön mukaisesti. Valmisteluryhmän arvion mukaan palvelujen lainsäädännön mukaisessa toteutumisessa on puutteita erikoissairaanhoidon kiireettömään hoitoon pääsyn ja pelastustoimen henkilöstön osalta.

Valmisteluryhmän ministeriöiden edustajien mukaan alueella on kuluvaan vuonna käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa mahdollisuus korjata edellä mainitut puutteet.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vuoden 2025 valtion rahoitus yhdessä toimintatuottojen kanssa ylittää toiminta- ja rahoituskulut 9,5 miljoonalla eurolla kesäkuussa tehdyn tilinpäätösennusteen mukaisesti. Kokonaisuutena arvioiden alueen rahoituksen taso kuluvaan vuonna riittäisi siten lakisääteisten palvelujen kustannusten kattamiseen, ottaen huomioon myös palveluissa tunnistettujen puutteiden korjauksen kustannukset. Alueella ei myöskään ole akuuttia kassakriisiä, vaan sen maksuvalmius on pysynyt koko hyvinvointialueen toiminnan ajan hyvänä.

Valtioneuvoston mukaan on arvioitavissa, että hakemuksessa ja valmisteluryhmässä esille tuodut ongelmat eivät johdu siitä, että hyvinvointialueen rahoituksen taso lähtökohtaisesti olisi liian alhainen, vaan hyvinvointialue pystyisi omilla päätöksillään turvaamaan palvelujen järjestämisen.

Lisärahoitusoikeutta ja tarvittavan lisärahoituksen määrää arvioitaessa lähtökohtana on, että hyvinvointialueen tulee kohdentaa rahoitus ensisijaisesti palvelujen järjestämiseen. Hyvinvointialueen tulee tehdä talouden tasapainon saavuttamiseksi sopeutustoimia sen verran kuin on mahdollista ilman, että perustuslaissa jokaiselle turvatut riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset tai pelastustoimen palvelut vaarantuvat lainvastaisella tavalla.

Koska rahoituslaissa säädettyjen myöntämisperusteiden mukaan lisärahoitus on tarkoitettu kuluvaan vuoden palvelujen rahoituksen turvaamiseen, lisärahoitusta ei myönnetä alijäämän kattamiseen. Jos hyvinvointialue ei saa katettua alijäämää

hyvinvointialueesta annetun laissa säädettyssä määräajassa, valtiovarainministeriö voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä käynnistää arviointimenettelyn.

Muutoksenhaku

Rahoituslain 30 §:n mukaan, jos hyvinvointialue on tyytymätön päätökseen hyvinvointialueen lisärahoituksen myöntämisestä, hyvinvointialueella on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä päätöksen tehneelle viranomaiselle oikaisuvaatimus. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

Hallitusneuvos Eeva Mäenpää